

EKOLOGIJA DUŠE

Znate li gde su vaša deca? Od ovog pitanja će se većini roditelja, posebno tinejdžera, stvoriti knedla u grlu i grč u želucu. A onda osećaj olakšanja i odgovor: pa tu su, u sobi. Dragi roditelji, moram da vas razočaram. To što što su vaša deca fizički prisutna u vašem stanu ništa ne znači. Vaša deca upravo sad lutaju potpuno nesprijetna, nenaoružana i ranjiva po prašumi svetske mreže. Vratit će se obogaćena ovom avanturom i novim iskustvom, ali i ranjena, ponekad smrtno. Čak i kao prežive ožiljke, nikada nećete videti jer ožiljci su na duši.

Galopirajućim korakom ostvaruje se ono što smo do pre 20, 30 godina s nevericom gledali u SF-filmovima. Kompjuteri, tableti, mobilni telefoni, bežični "gedžeti" svuda su oko nas. "Svetska mreža" kao potpuno legitimni paralelni entitet postoji, razvija se, buja većom brzinom i zastrašujućom snagom, brže od realnosti koja nas okružuje. Napredak ne

Roditelji od najranijeg uzrasta brinu šta će deca pojesti, sve se pere, sterilise, pažljivo priprema. A da li su svesni da se dete ne hrani samo ustima, da očima, ušima, svim čulima prima ono što se dešava u njegovoj okolini? Da je mnogo važnije čime se hrane njegov mozak, duša, misao, od onoga što zaista pojede

možemo da sprečimo, naša deca nisu naša deca već deca budućnosti, "sinovi i kćeri života koji čezne sam za sobom", što bi rekao Khalil Džubran, pesnik.

Nesprijetni smo za ovo što se dešava. Kao roditelji, da li smo kompetentni da ukažemo deci na ono što treba činiti? Nove tehnologije, kao i svaki "mač sa dve oštrice", pokazuju i pozitivnu i presudnu ulogu u otkrivanju onoga što je inače skriveno od očiju javnosti, roditelja, nastavnika. Snimak devojčice iz Arandjelovca koju udaraju vršnjaci postao je "viralan", nešto se preduzelo. Ko zna koliko je puta ta ista devojčica doživela strahote i poniženja dok se neko od vršnjaka nije setio to da snimi.

U eri uprošćene televizije, žute štampe, površnog obrazovanja, pitanje je koliko ima spremnosti da se sistematski i sveobuhvatno krene u akciju vraćanja kulturnih i plemenitih vrednosti kao dominantnih, gde se svako oseća dobro i prihvaćeno, u društvu i sistemu koji pruža sigurnost i zaštitu. Za spas naše dece potreban je holistički pristup, udruživanje rada ministarstava prosvete, telekomunikacija, zdravlja, sporta i omladine, kao i kulture, roditelja, škola, nastavnika, komšiluka, NVO, šire sredine. Potrebno je uložiti u kulturu i akcije koje se ne tiču samo očuvanja ćirilice i razvijanja sporta, koji u osnovi ima kompeticiju i opet diskriminaciju prema slabijima i drugačijima. Možda treba razmisliti o formiranju Ministarstva omladine i kulture koje bi zamenilo ovo koje nameće zaključak da sva omladina treba i mora da se bavi sportom, gde je prva asocijacija na ime Ministarstvo omladine i sporta zdrav i prav omladinac. A gde su tu omladinci sa invaliditetom, gde su oni koji se ne bave sportom i koje sport ne zanima?

Roditelji od najranijeg uzrasta brinu šta će njihova deca pojesti. Kupuju se jaja od koka koje šetaju po dvorištu, neprskano povrće i voće. Sve se pere, sterilise, pažljivo priprema. A da li su svesni da se dete ne hrani samo ustima. Da dete očima, ušima, svim čulima prima ono što se dešava u njegovoj okolini. Da je mnogo važnije čime se hrani njegov mozak, duša, misao, od onoga što zaista pojede. Dete guta svaku psovku, svaku verbalnu agresiju i nasilje. Upija kao sunder vibraciju, frustraciju, negativnu, kao i pozitivnu energiju koja ga okružuje. Upravo zato moramo da se osvestimo da je onoliko koliko je važno da brinemo o našoj okolini, o našoj planeti i prirodi, podjednako važno da brinemo o našim "unutrašnjim pejzažima", da ih ne zagađujemo otpadom, da razvijamo zdrave i plemenite međusobne odnose, da razvijamo podršku i brigu o drugom i drugačijem.

Ono što nedostaje je sistematska, pažljiva i pametna obuka dece i mladih o pravilima i bezbednosti ponašanja na internetu. Ono što je potrebno su kreativne i inovativne metodologije rada sa decom i mladima koje se tiču gorućih problema koji ih se tiču: nasilja, vršnjačkog nasilja, internet nasilja ili cyberbullinga. Ministarstvo turizma, trgovine i telekomunikacija je pokrenulo široku akciju prevencije internet nasilja. Postoji Facebook strana. Webstrana. Predavači idu po školama gde deci govore i pokazuju Powerpoint prezentaciju. Pohvalno, ali nedovoljno. Deca su zasićena predavanjima, deci i mladima je dosta priče.

Moć umetnosti je upravo u tome da se doživljava, a ne samo percipira. Pozorište u sebi ima ritualne elemente gde publika i izvođači zajedno prolaze kroz katarzu. Tamaš Freund (Freund Tamás), direktor Instituta za eksperimentalnu medicinu iz Mađarske, dobitnik Brain nagrade, u svom radu "Uticao umetnosti na kognitivno funkcionisanje" naglasio je da bi za naše mentalno zdravlje bilo od presudne važnosti svakodnevno doživeti bar jednu katarzu.

Metodologija interaktivnih predstava u kojima su deca i gledaoci i učesnici i na kojima se na direktan, a opet delikatan način umetnički "progovara" o temama važnim za decu i adolescente, rasprostranjena je u svetu, posebno u Evropi. Kod nas je dokazana delotvornost i važnost metodologije Forum teatra Augusto Boala i više stotina škola je bilo obuhvaćeno ovom metodologijom tokom projekta Škola bez nasilja. Pozorište u školama je novi pristup, gde profesionalni umetnici u školama igraju predstave, ponekad i samo scene koje se tiču određene teme i time otvaraju prostor za suštinsko primanje informacija kroz doživljeno, razvijanje empatije i ponekad čak i pokretanje rituala isceljenja. Sam problem se osvešćuje i doživljava dublje i celovitije nego da je u pitanju predavanje, koliko god da je dobro osmišljeno ili predavač vešt u svom nastupu. Sa decom i mladima zajedno se promišljaju rešenja za situacije nasilja, oni dobijaju mogućnost i prostor da otvoreno razgovaraju o svojim iskustvima, da ih pokažu i ožive u dramskoj sceni. Umetnički čin kojem su prisustvovali i empatija koju su doživeli čini ih otvorenim i spremnim za kritičko mišljenje, sposobnost preispitivanja, kao i prezentaciju sopstvenih ideja.

Sve ono što je dokazano potrebno da deca razvijaju da bi bili spremni za nove, inovativne poslove i izazove budućnosti.

Sanja Krsmanović Tasić, samostalna umetnica izvođačke umetnosti, rediteljka i suosnivačica Hleb Teatra (www.hlebteatar.com) i Udruženja Umetnička Utopija iz Beograda, članica UDUS-a i UBUS-a. Umetnička direktorka Pozorišnog Festivala dece i mladih s temama ekologije i ekologije duše "Mater Terra". Predsednica Centra za dramu u edukaciji i umetnosti-CEDEUM, nacionalnog centra međunarodne asocijacije IDEA. Rediteljka dve interaktivne predstave koje se igraju po školama. Predstava fizičkog teatra "Ranac" bavi se temom fizičkog nasilja, a predstavama-muzikl "Reči od kamena" temom internet nasilja. Piše najčešće pesne kritike i pesme. Sanja da je Utopija moguća, na čemu radi kad se probudi.